

TEŽAVE PRI PISANJU IN DISGRAFIJA

Kako jih prepoznamo in kako pomagamo

Priročnik za starše

PISANJE

Človek je edino bitje, ki lahko svoje misli sporoča ne le glasovno, pač pa tudi pisno, torej vidno. Ljudje pišemo, da si sporočamo in ohranjamo misli, ideje in dogodke. Učenje pisanja je v vseh jezikih zelo zahtevno in dolgotrajno, vendar se ga v večini kultur naučimo že v otroštvu.

Pisanje je staro okrog pet tisoč let, na svetu obstaja okrog 1000 različnih pisav. V Sloveniji uporabljamo latinico, ki velja za najbolj razširjeno pisavo na svetu. Pri nas pišemo od leve proti desni, in sicer tako da v izgovorjeni besedi prepoznamo posamezne glasove, te pa nato zapišemo z ustreznimi oblikami – črkami.

UČENJE PISANJA

Otroci pisavo usvojijo v prvem in drugem razredu osnovne šole. Naučijo se 100 oblik (25 velikih in 25 malih tiskanih ter 25 malih in 25 velikih pisanih črk). Nekatere so si zelo podobne, a vendarle različne. Za učenje pisanja je ob ostalih spretnostih in sposobnostih potrebna dovolj dobro razvita grafomotorika – to je sposobnost in spretnost pisanja, ki je del splošne motorike. Gre za več kompleksnih gibalnih spretnosti, za nadzorovane, hotene gibe, s katerimi ustrezno umeščamo pisna znamenja v predviden prostor. Že v razvitosti grafomotorike so med otroki velike razlike.

Otrok pisanje razvija in utrjuje z vajo, od 2. razreda pridobiva na hitrosti in tekočnosti, pisanje počasi prehaja v fazo avtomatizacije, avtomatizira se med 12 in 14 letom, drža pisala se ustali.

**Pisanje je spretnost.
Spretnosti lahko izboljšamo s pravo vajo.**

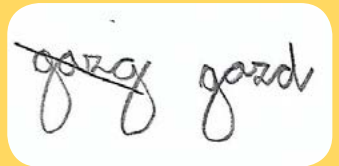
TEŽAVE PRI UČENJU PISANJA

Težave v grafomotoriki: otrok je lahko motorično povprečno spreten, a okoren pri grafomotoriki oziroma pri pisanju.

Opazimo lahko težave pri:

- zapomnitvi oblike črk, oblikovanju črk,
- pisanju na ravno črto,
- drži pisala in drži celotnega telesa, roke,
- pritisku na papir ...

Težave pri glaskovanju: otrok mora pri pisanju ugotoviti, iz katerih glasov je sestavljena beseda in vsak glas povezati z ustrežno črko. Opazimo lahko, da otrok pri učenju pisanja zamenjuje podobne glasove: b/p; s/z, k/g; t/d ...

Druge težave:

- otrok obrača črke,
- zamenjuje vidno podobne črke,
- piše skromne ali nepopolne stavke z veliko napakami.

Kadar so težave pri pisanju dolgotrajne – trajajo več kot 6 mesecev – in vztrajajo kljub dodatni pomoči in ustreznim vajam ter močnejše vplivajo na šolsko delo otroka, lahko govorimo o specifični motnji pisanja ali DISGRAFIJI.

DISGRAFIJA – SPECIFIČNA MOTNJA PISANJA

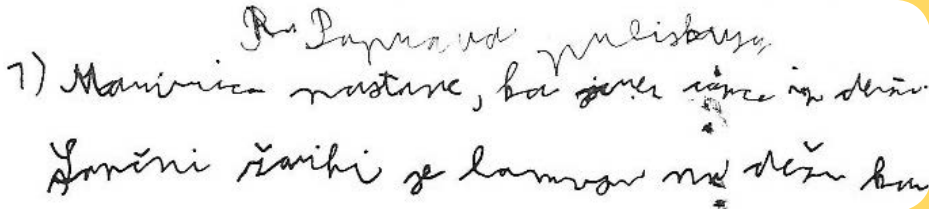
Kaj je disgrafija?

Najpogosteje je **disgrafija** opredeljena kot specifična motnja pisanja, ki za otroka pomeni težavo usvajati in izvajati pisanje **tekoče, čitljivo, ustrezno hitro in brez napak**.

Disgrafijo največkrat povežemo s težavami v rokopisu in s težko berljivo ali neberljivo pisavo, a pogosto imajo otroci z disgrafijo težave tudi s pravilnim pisanjem in s pisnim izražanjem. Te lahko nastanejo tudi zato, ker se pri pisanju preveč osredotočajo na sam rokopis.

Če gledamo **pisanje kot proces**, ima otrok pri disgrafiji težavo prevesti slušno podobo glasov v znake, ki jih mora motorični sistem preoblikovati v črke. Ob tem mora izbrati pravilne črke, pravilno obliko črk in pravilno zaporedje črk. Otrok ima težave načrtovati in izvesti zaporedne gibe prstov, ki so potrebni za oblikovanje in vezavo črk.

Pisavo lahko označimo kot disgrafično, če je **četrtnina besed nečitljiva** ali se lahko le približno sklepa, kaj piše.

7) Manjica nastane, ba jone rone in dno.
Lanini risiki se lamogor na dnu km

**Disgrafija: težava pisati tekoče, čitljivo,
ustrezno hitro in brez napak.**

VZROKI ZA NASTANEK

Disgrafija ima nevrološko osnovo in se kot oblika specifičnih učnih težav pojavi zaradi znanih ali neznanih motenj ali razlik v delovanju centralnega živčnega sistema.

Vzroke za nastanek pripisujemo **dednosti ali neugodnim zunanjim dejavnikom v zgodnjem razvoju in okolju**, najpogosteje gre za kombinacijo obeh vzrokov.

RAZŠIRJENOST

V skoraj vsakem razredu najdemo otroka z disgrafijo. Podatki o pogostosti se gibljejo med 6 in 15 %, pri dečkih je dva- do trikrat pogostejša, nekateri viri navajajo celo 80 % dečkov.

KAKO DISGRAFIJO LOČIMO OD OSTALIH TEŽAV PISANJA?

- Težave so stabilne, trajne, napake so pogoste in značilne.
- Težave niso povezane s splošnimi motoričnimi težavami (cerebralna paraliza, mišična distrofija, ortopedske težave ipd.) in se pojavijo ne glede na stopnjo intelektualnega in govornega razvoja.
- Težave niso povezane z nepoznavanjem črk, pravopisa in slovničnih pravil.
- Težave vztrajajo kljub dolgotrajnim in ustreznim vajam, z vajami težave le omilimo.
- Težave s počasnostjo pisanja so tako izrazite, da otrok ne uspe dokončati običajnih šolskih nalog, kot so narek, zapis in samostojni zapis.

**Disgrafija NE pomeni, da otrok ni dovolj pameten ali da je len.
Potrebuje pa dodatno pomoč in podporo.**

NAJPOGOSTEJŠI ZNAKI DISGRAFIJE

PISAVA in PISANJE:

nečitljiva pisava, (a to ni nujni znak!);

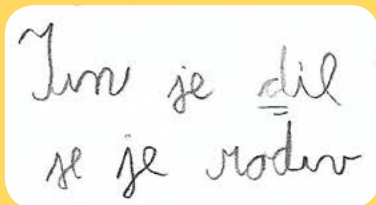
počasno, naporno pisanje;

več kot le neurejena pisava;

pri pisanju se otrok ustavlja, popravlja linije;

pisanje je neenakomerno, sunkovito;

pisava je popačena ali nepravilna ...

ČRKE:

otrok si težje zapomni obliko črk in kako se povezujejo;

črke in številke so lahko obrnjene ali v nepravilnem vrstnem redu;

pri pisanju mešajo male in velike črke, pisano in tiskano pisavo, velikosti, oblike in nagibe črk;

črke izpuščajo, dodajajo, zamenjujejo, jih ne dokončajo;

črke so različno velike, nenavadnih oblik;

izpuščajo ter dodajajo strešice, kljukice in pike na črkah;

nenavadni razmiki med črkami in besedami;

neustrezen položaj črk in besed na listu glede na črte in robove;

otrok slabo razlikuje črke, ki podobno zvenijo (npr. k in g ali t in d);

slabo loči črke podobnih oblik (npr. pisane k in h, t in l ali o in a) ...

MOTORIKA in VIDNA ZAZNAVA:

težave v finomotorični koordinaciji (uskladenosti) in organizaciji pri zapisih;

tožijo nad bolečino v roki;

težave pri drži pisala in neustrezna drža pisala;

pritisk pisala na papir je premočan, prerahel;

težko vzdržujejo ustrezen položaj zapestja, telesa ali papirja;

z očmi ves čas spremljajo zapisovanje ...

OSTALE ZNAČILNOSTI:

težava organizirati misli in jih zapisati v smiselni obliki;

težave pri črkovanju;

težave pri postavljanju ločil, velikih začetnic;

slaba orientacija v tabelah, na listu, v zvezku;

besede v stavku so napisane skupaj;

poznajo slovnična pravila, a jih zelo slabo upoštevajo;

zelo dolgi stavki, premalo odstavkov;

velik razkorak med ustnim in pisnim izražanjem ...

uporabi se uporabi korisnega dnevnika
škodljivega prava do na adrese na
odložen in namučeno mub

VRSTE IN STOPNJE DISGRAFIJE

Glede na stopnjo ločimo:

- **lažjo disgrafijo:** otrok potrebuje manjšo podporo, težave ne vplivajo na usvajanje in izkazovanje znanja;
- **izrazito disgrafijo:** težave vplivajo na usvajanje in izkazovanje znanja pri večini predmetov, iz lastnih zapisov se ne more učiti, za pisanje potrebuje veliko več časa, dodatne vaje ne pomagajo veliko, pojavi se odpor do pisanja, lahko tudi odpor do šole.

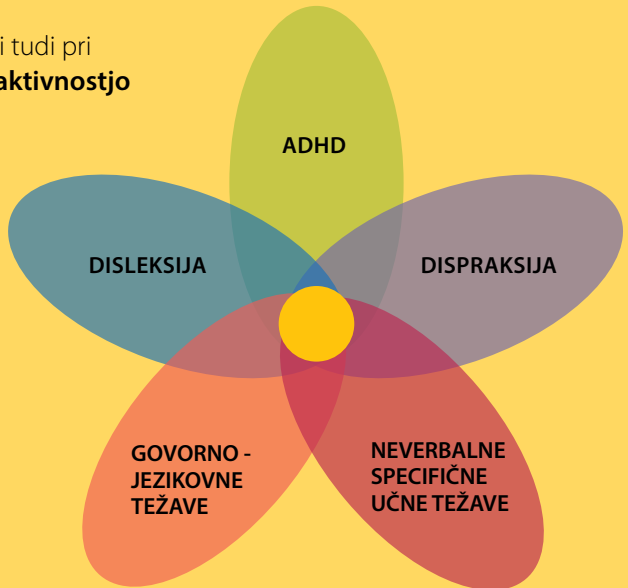
Glede na vrsto lahko ločimo:

- **grafomotorično (motorično) disgrafijo:** je najpogostejša oblika, ki se kaže v kvaliteti pisave;
- **fonološko disgrafijo:** otrok meša glasove in zato napačno zapisuje glasove zaradi težav pri izgovorjavi ali slušnem razlikovanju podobnih glasov (npr. k/g, t/d, p/b, s/z ...);
- **vizualno disgrafijo:** zaradi težav v vizualno-prostorski zaznavi zamenjujejo in popačijo črke (npr. o/a, n/u, b/d, j/l ...);
- **jezikovno disgrafijo:** je težava pri pisanju, ki se kaže na ravni besed in stavkov. Nekateri viri te vrste težav ne štejejo k disgrafiji, ampak k jezikovnim težavam.

V praksi pogosto srečamo mešane oblike disgrafije.

PRIDRUŽENE TEŽAVE, SOPOJAVNOST

- Disgrafija se velikokrat pojavlja skupaj z **disleksijo** – to je **specifično motnjo branja**, a velikokrat sta ločeni ena od druge. Pogosto sta disleksija in disgrafija skupaj na začetku šolanja, otrok nato branje obvlada, težave pri pisanju pa vztrajajo veliko dlje, še v višjih razredih osnovne šole in srednji šoli.
- Disgrafija je pogosto ena izmed značilnosti pri **dispraksiji** (razvojni motnji koordinacije) in **neverbalnih specifičnih učnih težavah**.
- Pogosto je povezana z različnimi oblikami **govorno-jezikovnih težav**.
- Disgrafija se pogosto pojavi tudi pri **otrocih z ADHD oz. hiperaktivnostjo (povečanim nemirom) in težavami s pozornostjo**.

DISGRAFIJA – KAKO POMAGATI

Obstaja veliko načinov, kako pomagati otroku z disgrafijo. Pomoč vključuje podporo in pomoč **v šoli**, obravnave pri strokovnjakih **izven šole** (specialni pedagogi, delovni terapevti, logopedi, psihologi) in oblike pomoči, ki jih lahko izvajate starši **doma**. Oblike pomoči lahko razdelimo na tri področja:

- **vaje**: zagotoviti vaje za izboljšanje pisanja in pisnega sporočanja (med priporočeno literaturo glej Černe (2010) in Žerdin (2003));
- **prilagoditve**: izboljšati pogoje za pisanje in omogočiti alternativne oblike zapisa (od ustreznih nastavkov za pisanje do uporabe nadomestne tehnologije). Potrebne so doma in v šoli;
- **sprememba pričakovanj**: zmanjšati ali spremeniti pričakovanja do otroka glede količine, časa in pravilnosti zapisa.

VRSTE IN STOPNJE POMOČI V ŠOLI

Pri nas se izvaja tim. **5-stopenjski model pomoči**: na prvih treh stopnjah se pomoč izvaja v šoli, s tem se pomaga 95 % otrok z učnimi težavami, tudi disgrafijo. Pri izrazitih težavah se otrok vključi v postopek usmerjanja, ki mu omogoči izrazitejšo prilagoditve ter dodatno strokovno pomoč.

5. Pomoč, ki je določena v okviru **POSTOPKA USMERJANJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI** (1–5 % otrok se sooča s težjimi težavami).

4. ZUNANJE SPECIALIZIRANE USTANOVE se vključijo v obravnavo otroka, kadar težave vztrajajo kljub oblikam pomoči na šoli.

3. POMOČ NA ŠOLI izvajajo učitelji ali drugi strokovni delavci v sodelovanju s svetovalno službo in starši.

2. SVETOVALNI DELAVEC – v pomoč otroku se vključi šolska svetovalna služba.

1. POMOČ UČITELJA pri pouku, nivojskem in dopolnilnem pouku – učitelj v okviru dobre poučevalne prakse prilagaja delo otroku (namenjena je 80 % otrok z učnimi težavami).

TEŽAVE PRI PISANJU in DISGRAFIJA

KAKO POMAGATI – predšolsko obdobje

Otrokova težava	Pomoč
Slab pincetni prijem, otrok svinčnika ne more držati dovolj čvrsto, da bi usmerjal črte.	VAJE ZA MOČ ROKE IN ZAPESTJA: igre s čvrstimi ščipalkami za perilo, prijemanje predmetov s pincetami, igre z glino in čvrstim plastelinom ...
Težko pravilno drži pisalo, vztraja v drži triprstno ali s palcem daleč čez kazalec, previsoko ali prenizko.	Razvijajte pincetni prijem, uporabljajte pripomočke: nastavke za pisanje, rokavičke za pisanje, prilagojena pisala, debelejša pisala ...
Je motorično manj spreten, se ne giblje dovolj.	Poskrbite za dovolj raznovrstnega gibanja vsak dan (!), da bo otrok razvil ustrezno mišično moč in stabilnost ramen ter trupa. Predlog: čas, ki ga otrok preživi na elektronskih napravah, naj bo enak času gibanja.
Težko kopira oblike, vleče ravne črte in sledi liniji; težko zapira oblike in povezuje pike; težko barva znotraj oblik; risbe so zelo enostavne in le shematične.	Poiščite grafomotorične vaje, ki ne zahtevajo natančnosti in omogočajo ponavljanje (npr. RINGA RINGA RAJA); otrok naj riše na drseče podlage (bela tabla, folija, ogledalo).
Ne riše rad, pritožuje se, da ga risanje utruja in da ga boli roka, risanju se izogiba.	Rišite z njim na velike površine, z velikimi ali debelimi pisali in z velikimi potezami (npr. s kredami na tla, v pesek, s prstnimi barvami na velike liste); bodite previdni s popravljanjem.
Težko organizira svoje misli.	Naj vam na kratko (3 do 5 stavkov) opiše kakšen dogodek, videno ali slišano zgodbo, svoj dan ...

KAKO POMAGATI – 1. do 3. razred

Nekatere težave otroka spremljajo že iz predšolskega obdobja (npr. neustrezna drža pi-sala, odpor do pisanja), uporabite lahko enake oblike pomoči.

Otrokova težava	Pomoč
Težko si zapomni obliko črk.	OTROK NAJ ČRKE TUDI OBČUTI, NE LE VIDI! Otrok naj prepozna črke, ki mu jih rišete na hrbet ali na dlan, ko ima zaprte oči. Črke naj oblikuje iz gline, testa, žice. Črke naj riše po zraku, riše naj z odprtimi in zaprtimi očmi ...
S težavo pravilno oblikuje črke. Pisava je pogosto tako zmalíčena, da sam ne zna prebrati, kaj je napisal. V zapisih je veliko napak in veliko prečrtanega. Pri pisanju meša male in velike črke.	PRI VAJAH UPORABLJAJTE VELIKE GIBE! Otrok naj piše velike črke (vsaj 5 do 10 cm) v pesek, v zdrob, na ogledalo, v brivsko peno, v smetano ... Piše naj s kredami na tla, s prstnimi barvami ali čopiči na velike pole papirja ...
Ima težave pri črkovanju že enostavnih besed.	Pri učitelju ali v literaturi poiščite vaje glaskovanja (spajanja in razčlenjevanja glasov v besedah), ki jih še zmore, nato dodajate težje.
Pri pisanju ne upošteva velike začetnice, izpušča ločila, strešice, črtice ...	Otrok naj si izdela živobarvni »opomnik« z veliko črko, piko in vejico, opomnik naj ima na mizi, ko piše doma. V šoli naj ga ima na mizi, v zvezku ali puščici.
Otrok ima težave v prostorskih spretnostih, kar se kaže v razporeditvi zapisanega na papirju, v velikem odmiku od roba, pisanju na sredino lista, neupoštevanju črt in robov.	Otroku so lahko v pomoč GRAFIČNE OPORE za lažjo organizacijo na listu: puščice, poudarjene ali barvne črte, označen začetek in konec ...
Težko organizira in zapisuje svoje misli, pri samostojnih zapisih se pritožuje, da ne ve, kaj bi zapisal, zapisi so skromni, besede se ponavljajo, otrok jih krajša.	Najprej naj otrok stavke, zgodbe oblikuje ustno, vi jih lahko zapišete ali že posnamete, nato pa jih otrok z vašo pomočjo še zapiše – še vedno 3 do 5 stavkov.

KAKO POMAGATI – 4. do 6. razred

Nekatere težave pri otroku vztrajajo, se celo stopnjujejo.

Otrokova težava	Pomoč
Otrok piše netekoče, počasi, z napotom, sunkovito, se ustavlja, popravlja.	5 do 10 minut nekajkrat na teden naj otrok izvaja vaje za tekočnost pisanja: piše naj črke in kratke besede po foliji, ogledalu, zdrobu, na velik list. Piše naj z odprtimi in zaprtimi očmi, vsako črko večkrat.
Otrokovi zapisi v zvezkih so slabše berljivi ali neberljivi, iz njih se ne more učiti.	Poskrbite, da bo otrok za učenje imel uporabne zapiske – možne so fotografije s telefonom ali fotokopije. POMEMBNO: otrok naj bo ob tem čimbolj aktiven.
Otrokovi zapisi v zvezkih so nepregledni, polni napak.	Pomagajte mu pri popravljanju, prepisovanju NE PRIPOROČAMO!
Napačno zapisuje besede s »kritičnimi črkami«: npr. jas, gdo, slatkor ...	Pripravite seznam »kritičnih besed« ali »besed nagajvk«, ki ga otrok sproti dopolnjuje in vadi, predvsem pred pisnimi izdelki v šoli.
Pri pisanju ne upošteva velike začetnice, slabo upošteva slovnična pravila, izpušča ločila, strešice, črtice ...	Še naprej naj uporablja opomnik; hkrati ga učite, da naj pri pregledu zapisa pregleda velike začetnice in ločila.
Ustne ocene so bistveno (2 do 3 ocene) boljše od pisnih.	Spodbujajte otroka, da pridobi čim več različnih ustnih ocen. Dogovorite se z učiteljem za prilagojene pristope pri ocenjevanjih.
Težko oblikuje smiselne samostojne zapise.	Najprej naj otrok stavke, zgodbe oblikuje ustno, vi jih lahko zapišete ali posnamete, nato pa jih otrok z vašo pomočjo še zapiše.

KAKO POMAGATI – 7. do 9. razred in srednja šola

Zapis bi se na tej stopnji moral avtomatizirati, a zahteva močno osredotočenost ter vključuje tudi tiste kognitivne funkcije, ki bi že morale biti na voljo za dobro pisno sporočanje: za oblikovanje idej in smiselnega besedila ter za slovnična pravila.

Disgrafija ne pomeni vedno težko berljiva pisava. A pisati berljivo vzame veliko časa in truda. Še vedno opazimo težave pri samem pisanju.

Uporabljamo še vedno vse prejšnje oblike pomoči, vedno pomembnejša vprašanja pa so nevedena v tabeli.

Težava	Pomoč
Kako najti način za zapisovanje snovi?	Zelo pogosta pomoč so fotokopije zapiskov sošolcev, vedno pogosteje si otroci snov poslikajo. Včasih zapisano snov pripravi že učitelj in jo otroku posreduje na listu ali po e-pošti.
Katere prilagojene pristope uporabljati?	Najpogostejša rešitev težave je podaljšan čas pisanja. To pomaga tudi študentom.
Katere tehnične in druge pripomočke uporabljati?	Prevladuje zapisovanje na računalnik, tablico. Nekateri uporabljajo posebna pisala, nekaterim koristijo dodatni listi ali več prostora za odgovore.
Kako izkazovati znanje na druge načine, ne le pisno?	Večji poudarek naj bo na ustnem ocenjevanju in ustni oceni. Neberljive odgovore naj zagovarja ustno.

POMOČ V RAZREDU – KAJ LAHKO NAREDI UČITELJ?

Počasnost pri pisanju

- Omogoči podaljšan čas oziroma več časa za pisanje pri pouku in pri testih ocenjevanja.
- Izogiba se časovno omejenim preizkusom.
- Omogoči zapisovanje snovi v obliki ključnih besed.
- Organizira več ustnega izkazovanja znanja.
- Omogoči in spodbuja alternativne oblike zapisovanja – npr. pisanje na računalnik.

Napake pri pisanju

- Slovnicihna pravila ocenjuje ločeno od zapisov.
- Omogoči uporabo grafičnih opor za lažjo organizacijo zapisa na listu.
- Dovolji zapis z velikimi ali malimi tiskanimi črkami.
- Tolerira napake, ki nastanejo zaradi disgrafije.

Neberljivi zapisi

- Pripravi zapise snovi, ki jih bo otrok le dopolnjeval (npr. že zapisane matematične naloge).
- Pripravi povzetke učne snovi, ki jih otroku posreduje na listu ali v e-obliki.
- Omogoči uporabo barvnih papirjev, dodatnih listov.
- Zagotovi dovolj prostora za zapise (posebna težava je malo prostora za zapis v delovnih zvezkih!).
- Otroku pomaga pri dogovarjanju za fotokopije zapiskov drugih učencev.
- Neberljive dele v testih znanja preveri ustno.

Drugo

- Za zapisovanje snovi spodbuja uporabo tehnologije.
- Omogoči uporabo različnih tehničnih pripomočkov, kot so nastavki za pisala, nagnjene mize, barvni listi, naprave za snemanje.
- Razdeli naloge pisanja na manjše korake.
- Pri težavah pisnega izražanja omogoči uporabo shem ali vodičev z deli ali koraki zapisa.

PISATI Z ROKO ALI NA RAČUNALNIK?

Pri otrocih z disgrafijo je priporočljivo, da se pisanje z roko ne opusti povsem. Raziskave dokazujejo, da je pisanje z roko povezano s procesi v možganih, ki so osnova za bralne spretnosti, pomembno pa je tudi za naše mišljenje, učenje in spomin, učenje pisanih črk je dodatno pomembno za razvoj izvršilnih funkcij, kot so pozornost in samoregulacija (Tancig 2015). Za otroka z disgrafijo pa je pisanje na računalnik predvsem v višjih razredih lahko dobra rešitev.

Tečaje tipkanja v Mariboru izvaja Srednja ekonomska šola. Lahko pa se učenja tipkanja lotite sami preko spleta. Nekaj naslovov:

<https://www.typingstudy.com/sl-slovenian;>

[https://typingsoft.com/stamina.htm;](https://typingsoft.com/stamina.htm)

[https://www.typingmaster.com/;](https://www.typingmaster.com/)

[http://www.kiranreddys.com/products/typing.html.](http://www.kiranreddys.com/products/typing.html)

**Najpomembnejša pomoč na vseh stopnjah:
dajte otrok vedeti, da ga podpirate.**

**Podpora odraslih in ustrezna pohvala gradita dobro samopodobo in
zaupanje ter vzdržujeta motivacijo za pisanje.**

KAKO RAVNATI, KO SE RAZVIJE ODPOR DO PISANJA?

Odpor se razvije, ko otrok začuti, da nima vpliva na svoje težave, čeprav se trudi enako ali celo bolj kot vrstniki. Pisnih izdelkov ne dokonča pravočasno, polni so napak in slabo berljivi. To povzroči frustracijo in odpor do vsega, kar je povezano s pisanjem. Otroci z disgrafijo velikokrat rečejo, da bi v šolo radi hodili, če v njej ne bi bilo treba pisati. Iz okolice velikokrat sprejemajo signale, da se ne trudijo dovolj. Pogosto jim za vzgled dajemo njihove lastne izdelke, ki so sicer dobro napisani, a so zahtevali zelo veliko časa in napora.

Ko se razvije odpor do pisanja, otrok potrebuje podporo odraslih: podporo staršev in podporo šole. Najprej se povežite z razrednikom ter šolsko svetovalno službo, morda poiščete pomoč tudi v zunanji ustanovi. V šoli se dogovorite za oblike pomoči, za prilagoditve pri pouku in za tehnične pripomočke, kot so nastavek za pisanje, možnost pisanja na računalnik ipd. Šolska svetovalna služba naj vam svetuje, kako pomagati doma.

Otroka z disgrafijo ne silimo, da doma prepisuje zapise, ki jih je naredil v šoli.

Priskrbite zapiske sošolcev, a naj bo otrok ob tem čim bolj aktiven. Kar se da, naj si organizira sam. Znižajte pričakovanja pri pisanju, poiščite strokovno pomoč in se usmerite na otrokova močna področja. Ostanite v stiku z razrednikom in šolsko svetovalno službo. Otroku večkrat povejte, da je težave s pisanjem možno premagati, obvladovati in da ima veliko drugih dobrih lastnosti in močnih področij.

Ko otrok najde načine, kako si organizirati šolske zapiske, ko s treningom izboljša spretnost in se mu tudi v šoli organizirajo pogoji, da lahko dokonča svoje pisne izdelke, vse to zmanjša težave in odpor do pisanja, pozitivno vpliva na samopodobo, na motivacijo za šolsko delo in na splošno počutje otroka v šoli.

KAM PO POMOČ?

Kadar težave pri pisanju postanejo večja ovira, trajajo dlje časa in se pojavi celo odpor do pisanja ali šole, je dobro, da poiščete strokovno pomoč.

1. **V šoli:** obrnite se najprej na razrednika in šolske svetovalne delavce: specialnega pedagoga, pedagoga, inkluzivnega pedagoga ali psihologa.
2. **V zunanjih specializiranih ustanovah:** kjer so zaposleni specialni pedagogi, logopedi, delovni terapevti, psihologi. Tu natančneje spoznamo razloge za težave in otrokova močna področja, tako se lažje oblikuje učinkovit načrt pomoči.

V **Mariboru** se lahko obrnete na:

- Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor, Lavričeva 5,
- Zdravstveni dom Adolfa Drolca Maribor CSG Maribor – Varstvo otrok in mladine, Vošnjakova ulica 2–4,
- Center za sluh in govor Maribor – zdravstvena enota, Vinarska ulica 6,
- zasebne specialno pedagoške, logopedске in psihološke svetovalnice.

V **drugih krajih po Sloveniji** se lahko obrnete na:

- Svetovalne centre za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani, Kopru in Novem mestu,
- lokalne zdravstvene domove,
- Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami,
- zasebne svetovalnice.

PRIPOROČAMO

BOGDANOVIČ, Marta (2018). Priprave na učenje pisanja – grafomotorične vaje Hane Tymichove. <http://bravo.splet.arnes.si/publikacije-in-izdelki/knjizna-gradiva/priprava-na-ucenje-pisanja-grafomotoricne-vaje-hane-tymichove-m-bogdanowicz/>

BRAVO – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami. <https://www.drustvo-bravo.si/>

ČERNE, Tanja (2010). Vaje, ki spodbujajo razvoj spretnosti, pomembnih za pisanje, pri otrocih, pri katerih se nakazuje specifična motnja pisanja (razvojna disgrafija). <http://shop.lupinica.si/si/content/21-trening-sibkih-funkcij-pri-disgrafiji>

IVAČIČ, Andrea (2016). Težave pri pisanju in razvojna disgrafija v osnovni šoli: razlike med dečki in deklicami (magistrsko delo). http://pefprints.pef.uni-lj.si/4297/1/Magistrsko_delo_kon%C4%8Dna.pdf

SPLETNA STRAN Učiteljska.net – grafomotorične vaje. <https://uciteljska.net/>

TANCIG, Simona (2015). Nevroedukacija – kako pisati in brati v digitalni dobi? <http://bravo.splet.arnes.si/prispevki/bilteni-drustva/>

ŽERDIN, Tereza (1996). Priročnik za gibalno-grafične vaje Ringa ringa raja.

ŽERDIN, Tereza (2003). Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja: kako jih odkrivamo in odpravljamo.

SVETOVALNI CENTER
ZA OTROKE, MLADOSTNIKE IN STARŠE
MARIBOR

Lavričeva ulica 5, 2000 Maribor

Tel.: 02 23 49 700

Fax: 02 23 49 701

svetovalni.center-mb@guest.arnes.si
www.svetovalnicenter-mb.si

TEŽAVE PRI PISANJU IN DISGRAFIJA

Kako jih prepoznamo in kako pomagamo

Pripravila in uredila: Alenka Zupančič Danko

Lektura: Tatjana Vučajnk

Oblikovanje in prelom: Jana Kuharič

Naklada: 300 izvodov

Maribor, 2019